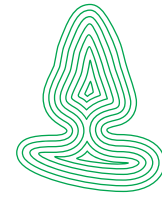

Jorda i Agder

skog+
landskap

Roar Lågbu og Siri Svendgård-Stokke

Jorda i Agderfylkene har i det store og hele en god kvalitet. Dette har betydning for allsidighet i jordbruket og forutsigbarheten i matproduksjonen. Dette gjør jordbruksarealene i Agder viktig for framtiden.

Små jordstykker og variert produksjon

Jordbruket i Agderfylkene skiller seg fra jordbruket ellers i landet ved at jordbruksarealene er mindre og mer oppstykket. Aust-Agder er det fylket i landet med minst gjennomsnittlig størrelse per bruk. På den andre siden nyter de fleste jordbruksområdene i Agder godt av et klima som gir grunnlag for en mer allsidig jordbruksproduksjon enn mange andre steder i landet. Hva kjennetegner jorda, plantenes vekstmedium, i Agderfylkene? Har jorda i Agder fortrinn som gjør den ekstra verdifull for framtida sammenlignet med jordbruksjord i andre deler av landet? Er det forhold ved jorda i Agder som gir jordbruket i fylkene ekstra utfordringer?

God jordkvalitet og gode avlinger

Nesten halvparten (48 %) av jordbruksarealet i Vest-Agder og Aust-Agder har et godt jordsmonn, og disse arealene har små eller ingen begrensninger for jordbruk. For åtte % av jordbruksarealene er kalking og gjødsling tilstrekkelige innsatsfaktorer for å gi gode og årvisse avlinger av kulturplanter tilpasset lokale klima-

forhold. For 40 % av jordbruksarealene er jordkvaliteten like god, såfremt tiltak er gjort for å ivareta en god vannhusholdning. Dette vil si intakte grøftesystemer på jord som fra naturens side har dreneringsproblemer, eller kunstig vanning på jord som er utsatt for tørke.

Selvdrenert jordmonn takler mye nedbør

Jord har ulik evne til både å lagre og å lede bort vann. En god vannhusholdning sikrer plantene en tilstrekkelig vannforsyning og sørger for at jorda er lagelig for jordbearbeiding om våren. Et for høyt vanninnhold i jorda i ulike deler av vekstsesongen vil vanskeliggjøre kjøring med tungt maskineri. Sommeren og høsten 2011 var nedbørrik i mange deler av landet og innhøsting av korn, gras, poteter og grønnsaker ble særlig vanskelig på arealer med jordsmonn med liten evne til å lede bort vann. Under slike forhold vil arealer med selvdrenert jordsmonn ha en stor fordel. Over 60 % av jordbruksarealet i Agderfylkene har selvdrenert jordsmonn.

Organisk materiale i jordsmonnet

Jordas innhold av organisk materiale har stor innflytelse både på fysiske, kjemiske og biologiske forhold i jorda. For mineraljord vil et innhold av organisk materiale på 6 %–12 % virke gunstig for blant annet utvikling av

Bildet til venstre viser et jordbruksareal med begrensninger på grunn av et høyt steininnhold og bratt helling, mens på bildet til høyre er jordbruksarealet uten begrensninger for jordbruksdrift. Foto: Johnny Hofsten, Skog og landskap.

jordstrukturen og vil dermed bedre plantenes tilgang til både vann og næringsstoffer. En god jordstruktur gjør også jorda mindre utsatt for erosjon. Et høyt innhold av organisk materiale vil derimot medføre ulemper for plantedyrking. Ei organisk jord vil ha et høyt vanninnhold og liten bæreevne. Jorda blir dermed senere lagerlig for jordarbeiding på våren og vil i nedbørrike perioder være vanskelig å komme utpå for innhøsting. 19 % av jordbruksarealet i Agderfylkene (58 800 daa) har et innhold av organisk jord som gir begrensning for jordbruksdriften.

Jordpartiklenes grovhet har betydning

Jordas innhold av grove partikler er svært varierende. Så lenge innholdet ikke er for høyt, er innhold av grove partikler gunstig for jordbruk, men i store mengder er virkningen uheldig, jorda blir mindre skikket for kulturplanter. Grove partikler har svært liten vannledningsevne, lavt næringsinnhold og mangler sammenbindingskraft. Jorda blir løs og åpen, og har liten evne til å holde på vann. Slik jord blir derfor både tørkesvak og har liten evne til å forsyne plantene med næringsstoffer. I tillegg vil et høyt innhold av grove partikler gi problemer for maskinell drift, og kunne gi rotvekster og poteter en uønsket og/eller redusert vekst. 18 % av jordbruksarealet i Agderfylkene (56 300 daa) har et innhold av grus og/ eller stein som medfører begrensninger for jordbruksproduksjonen. Kun små deler av fylkene har store begrensninger for kulturplanters vekst og for maskinell drift av arealene.

Den historiske utviklingen i Agder

Når vi ser på den historiske jordbruksutviklingen i fylkene viser tall fra Statistisk sentralbyrå at antallet jordbruksbedrifter har hatt en jevn og betydelig nedgang i perioden 1969–2009 (Figur 1). Antall dekar jordbruksareal i drift har derimot vært tilnærmet uforandret i samme periode (Figur 2).

At det ikke har vært noen nedgang i jordbruksarealet innenfor denne 40-årsperioden, selv om antallet jordbruksbedrifter har gått markant ned, harmonerer godt med hovedtrenden i rapporten “Jordsmonnstatistikk Aust-Agder og Vest-Agder”.

Jordkvaliteten er generelt sett god i regionen, og jorda i Agderfylkene kjennetegnes ved at den i hovedsak er godt egnet som vekstmedium for kulturplanter. De mest begrensende egenskaper ved jorda for jordbruksproduksjonen i Aust-Agder og Vest-Agder er ugunstig høyt innhold av grove materialer og av organisk materiale. En stor del av jorda i Agder har selvdrenert jord. Jorda drenerer bort overflødig vann samtidig som plantene har tilstrekkelig tilgang på vann. Hvis antagelsene om et våtere klima slår til, vil jordbruksarealer med selvdrenert jordsmonn være et viktig bidrag til matforsyningen i framtidens Norge.

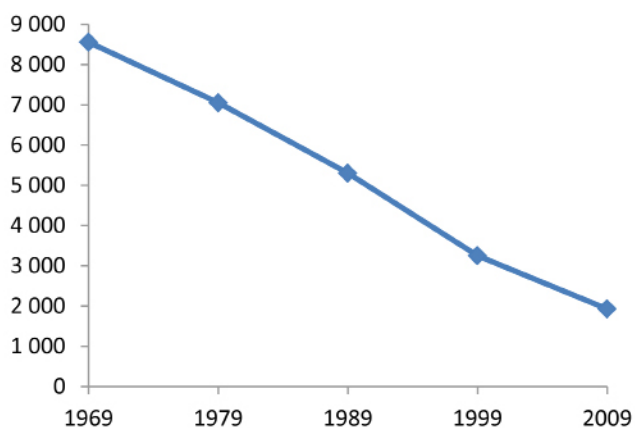
Tallene i dette faktaarket er beregnede anslag hentet fra rapporten “Jordsmonnstatistikk Aust-Agder og Vest-Agder”.

Kilder:

Jordsmonnstatistikk Aust-Agder og Vest-Agder (Rapport fra Skog og landskap 20/2011).

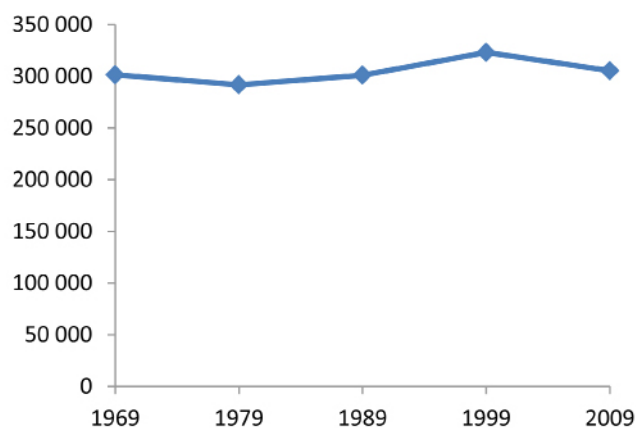
Jordbrukstillinger og søknad om produksjonstillegg, Statistisk Sentralbyrå.

Antall jordbruksbedrifter

Figur 1: Utviklingen av antall jordbruksbedrifter i Agderfylkene i perioden 1969 til 2009. Kilde: SSB.

Jordbruksareal i drift (daa)

Figur 2: Utviklingen av jordbruksareal i drift i Agderfylkene i perioden 1969 til 2009. Kilde: SSB.